

Andrea Bajani (Roma, 1975) és escriptor, periodista i traductor del francès i l'anglès a l'italià. És autor de nombroses novel·les i volums de poesia. Traduïdes a disset països, les seves obres han estat guardonades amb els premis Mondello, Brancati, Recanati, Lo Straniero o Bagutta. *El llibre de les cases*, la seva última novel·la, va estar nominada als prestigiosos premis Strega 2021 i Campiello.

Anna Casassas Figueras, llicenciada en Dret, fa anys que es dedica exclusivament a la traducció literària del francès i l'italià al català. Ha rebut el Premi Mots Passants de la Universitat Autònoma de Barcelona per la millor traducció publicada el 2009 pel llibre, escrit originalment en francès, *Manuscrit trobat a Saragossa*, de Jan Potocki (Quaderns Crema), i l'any 2010 obté el Premi Vidal Alcover de l'Ajuntament de Tarragona pel projecte de traducció d'*El sopar de cendra*, de Giordano Bruno (Edicions de 1984, 2014). L'any 2016 obté el Premi Trajectòria atorgat per l'Associació d'Editors en Llengua Catalana, i el 2019, el Premi Nacional Joan Coromines de la Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana, en reconeixement a la seva activitat en favor de la llengua i la cultura del nostre país.

Luca Mastrantonio, *Corriere della Sera* – «Andrea Bajani, a través de les cases, ha escrit una novel·la sorprenent. El llibre es mou entre els regnes mineral i animal, donant vida a cases i coses com si fossin personatges, però sense diàlegs. Com? Gràcies a la mirada que tot ho escolta de Bajani, que com a poeta para l'orella a la veu interior de les coses.»

Daniele Giglioli, *La Lettura* – «Bajani dona ritme musical als llocs domèstics viscuts, imaginats o fins i tot simplement fantasiejats.»

Massimo Recalcati, *La Repubblica* – «Paraules que remouen, fereixen, enderroquen, obren, desarticulen, esquincen, mouen, generen vida.»

Renato Minore, *Il Messaggero* – «Sense dubte, una bella creació literària.»

Massimo Raffaelli, *Il Manifesto* – «Andrea Bajani ha escrit una novel·la formativa que revisa les novel·les formatives, l'estructura modular de les quals, vista en retrospectiva, s'assembla a caixes xineses o a un telescopi bolcat que aniquila l'excés de proporcions.»

Andrea Cortellesa, *Il Sole* – «Com la serra d'una tortuga que ens afanyem a perseguir, una casa és com un recipient de sorra feta de molts instants de cristall, que flueixen, en l'estret embut de la vida, cada dia, apropant-se al seu final. D'aquí l'anhel, tan sever com innegable, d'un llibre com aquest.»

Concita de Gregorio, *Casamatta* – «M'ha encantat *El llibre de les cases*, que és dolorosíssim i punyent.»

Filippomaria Pontani, *Il Fatto Quotidiano* – «La verdadera casa secreta de Bajani és el ritme d'una prosa acurada i generosa.»

Furio Colombo, *Il Fatto Quotidiano* – «T'agafa per sorpresa, per l'estat d'ànim tranquil i la cauta amabilitat amb què proposa, fent-se passar per un assaig, una manera completament diferent d'explicar.»

Alessandro Zaccuri, *Avvenire* – «Habitualment són els poetes els que es dediquen amb més diligència a la dissecció de la llengua. També en aquest sentit, la confiança que sempre ha tingut Bajani en l'escriptura és de tot menys casual. En la seva recerca, l'escriptor ha qüestionat progressivament les formes convencionals, en un treball de remodelació de la llengua i del relat.»

Andrea Bajani

El llibre de les cases

Traducció de l'italià d'Anna Casassas Figueras

ANTÍPODA, 66

EDICIONS DEL PERISCOPI

Títol original: *Il libro delle case*

© Andrea Bajani, 2021

Publicat d'acord amb The Italian Literary Agency

Primera edició: setembre del 2022

© de la traducció: Anna Casassas Figueras, 2022

© de la il·lustració de coberta: The Natural History Museum / Alamy Stock Photo

© de la fotografia de l'autor: Emiliano Ponzi

© de la icona de les guardes: SUE / AdobeStock, 2022

Les imatges dels plànols inclosos en aquest llibre són lliure de drets.

© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SLU, 2022

Publicat per Edicions del Periscopi SLU

info@periscopi.cat

Web: www.periscopi.cat

Facebook: www.facebook.com/Periscopi

Twitter: twitter.com/Ed_Periscopi

Instagram: @edicions_del_periscopi

Impressió: Romanyà Valls, Capellades

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Aniol Rafel, Andrea Rovira i Marta Rubirola

Maquetació i disseny d'interiors: Tono Cristòfol

Correcció: Núria Saurina Eudaldo, Òscar Lozano i Francesc Gil-Lluch

Disseny de la col·lecció: Tono Cristòfol

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper offset cru de noranta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro en cos 12.

Dipòsit legal: B 13018-2022

ISBN: 978-84-19332-02-8

Tots els drets reservats. Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

Amb el suport del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

In memoriam
A. A. F.

En Xavier va respondre que la casa de debò no és una gàbia amb un ocellet, ni l'armari de la roba blanca, sinó la presència de la persona estimada. I després li va dir que ell no tenia casa, o més ben dit, que casa seva eren els seus passos, el seu fer camí, els seus viatges. Que casa seva era allà on s'obrien horitzons desconeguts. Que ell només podia viure passant d'un somni a un altre, d'un paisatge a un altre.

MILAN KUNDERA, *La vida és lluny d'aquí*

1

CASA DEL SUBSOL, 1976

La primera casa té tres dormitoris, una sala d'estar, una cuina i un bany. L'habitació on dorm el nen, que convindrem a anomenar Jo, en realitat és un recambró dels mals endreços on han posat un catre. És una mica humit, com d'altra banda tota la casa. No té finestres, però és còmode i està a prop de la cuina. El soroll de plats, el toc-toc regular del ganivet sobre la fusta, el raig d'aigua llarg a l'aigüera segurament són dels primers records de Jo, tot i que ell no se'n recorda. De la mateixa manera que no recorda el cop esmorteït de la porta de la nevera que es tanca, o la resistència a l'estirada quan s'obre. És la petita polifonia de la cuina: percussió de metalls amb contrapunts de ceràmica, raigs hídrics, ronc de la nevera, el ventilador de la campana sobre els fogons.

La casa queda sota el nivell del carrer. Per entrar a l'apartament s'ha de baixar al pis menys u per una escala de cargol, o bé amb l'ascensor. L'olor que es respira al vestíbul, d'on surt una faixa de catifa vermella que va cap a les escales, és molt diferent de la que es respira al pis de sota, on la humitat ha escampat per l'aire una fortor de celler. En efecte, els cellers

són al mateix nivell que l'apartament de la família de Jo, en el qual també hi ha dues portes de fusta massissa, darrere de les quals viuen famílies indeterminades.

Però la Casa del subsol no està tota per sota del nivell del carrer. En realitat, el menjador, la cuina, el bany i dues habitacions donen a dos patis interiors. El menjador, la cuina i el bany per una banda, les dues habitacions per l'altra. Els patis interiors, o jardins de ciment, estan encaixonats entre una colla d'edificis de cinc o sis pisos construïts durant els anys cinquanta i seixanta del segle xx.

Quan se surt al pati, s'ha de torçar el coll. L'àvia de Jo —a partir d'ara, l'Àvia— cada matí acompleix el mateix ritual: surt, torça el coll i mira verticalment cap al cel per veure quin temps fa. Després torna cap a dins.

A l'interior de la Casa del subsol, sembla que a fora sempre sigui núvol. Amb les finestres que donen als dos patis de ciment no n'hi ha prou per deixar entrar la llum del dia. Per això, quan s'entra a la casa s'ha d'encendre el llum del passadís.

Jo fa els seus primers moviments en aquesta foscor. Els objectes i els mobles de la casa estiren les seves ombres pel terra, es desborden, inunden el pis; s'enfilen a les taules, als ampits, a la panera de fruita de ceràmica que sempre adorna el centre de la taula. Jo aprèn a moure's entre aquestes ombres, a trepitjar-les, a deixar que l'abasseguin. De vegades, quan va de quatre grapes per la casa, desapareix dins d'una ombra; o només deixa fora de l'ombra una mà, o un peu, que queden abandonats en la claror: la foscor el trosseja, Jo deixa trossos d'ell mateix a la catifa.

A la Casa del subsol, els llums només s'apaguen per dormir o quan tots se'n van: restitueixen l'espai a la foscor, que és el seu element natural. Quatre voltes de clau, veus per les escales i després silenci. Les ombres aleshores se separen del tot dels objectes, es tiren a terra, sotmeten cada centímetre, conquereixen la casa.

Al pati on donen la cuina, el bany i el menjador hi viu la Tortuga. Quasi sempre està amagada rere els testos o dins de la closca. Costa veure-la sortir al descobert. Només quan surt l'Àvia, corre desmanyotadament cap a ella pati a través; pica repetidament a terra amb la cuirassa de tortuga, el ritme sempre idèntic de la seva alegria. L'Àvia l'agafa i li parla; ella agita les quatre potes rugoses a l'aire i així experimenta el vol assistit entre els edificis que tanquen el cel en un quadrat. Després se'n torna rere els testos arrossegant la fulla d'enciam que l'Àvia li ha dut i que ella es menjarà amb parsimònia, esbocinant-la amb el bec corni fins a fer-la desaparèixer.

La Tortuga és el primer animal amb qui Jo s'ha confrontat a la Casa del subsol. I d'altra banda Jo és l'únic ésser humà, a part de l'Àvia, a qui la Tortuga ensenya el cap fora de la closca.

Jo la cerca pel pati, sap on anar a buscar-la: travessa el pati gatejant a gran velocitat, amb el ritme cada dia més ràpid dels seus genolls. Sempre es troben darrere els testos de flors. Jo pica amb les mans obertes a la closca de la Tortuga amb una percussió excitada i alegre. Aquesta percussió tribal —amb Jo assegut a terra sobre el tron tou dels bolquers— segurament és el primer ritual que celebra Jo. Porta el compàs sobre la closca i la Tortuga treu el cap.

La Tortuga també és el primer ésser viu que Jo agafa com a exemple: a diferència de quasi totes les altres criatures, que odien els vegetals, Jo reclama peremptòriament enciam per menjar. La manera com es mou per la casa també és copiada de la tortuga: llargs moments d'immobilitat en punts amagats de la casa, seguits de sobtades acceleracions pel passadís.

Quan tots dos es troben cara a cara arran de terra, Jo sempre riu sorollosament. Aleshores acosta el peu descalç al morro de la tortuga i amb el dit gros li fa pessigolles al cap. El dit gros de Jo i el cap de la Tortuga tenen la mateixa forma i per això Jo està convençut que té el cap al peu. Segons la visió dels seus primers anys de vida, doncs, Jo és una tortuga amb dos caps. Jo i la Tortuga se saluden a través dels peus del nen.

La Casa del subsol està en un dels set turons de la ciutat de Roma.

A dalt de tot, cada dia, dos soldats de l'exèrcit italià treuen un canó dels bastions. A les dotze en punt disparen salves sobre Roma. Els presents aplaudeixen l'espectacle de l'exèrcit italià que dispara contra la seva capital. La detonació sovint fa plorar les criatures, a qui els pares intenten explicar en va el sentit del muntatge, i la diferència entre la ficció i la realitat. L'explosió se sent a molts quilòmetres, l'ona de xoc es propaga contra el paisatge, el mateix contra el qual les persones presents disparen les càmeres.

A la Casa del subsol hi viuen el Pare, la Mare, la Germana, l'Àvia. I Jo.